

De la literatura a les mates

L'incident amb +mates

Constantino de la Fuente Martínez

Una finestra a la teoria del caos

Aquesta és la fórmula per calcular una població d'animals.

$$N_{nova} = l(N_{antiga})^i(1 - N_{antiga})$$

l en aquesta fórmula N és la densitat de població. Si $N = 1$ la població és la més gran que hi pot haver. I si $N = 0$ la població s'ha extingit.

N_{nova} és la població d'un any, i N_{antiga} és la població de l'any anterior. I l és el que s'anomena una constant. (pàg. 135)

L'equació anterior s'anomena de P.F. Verhulst, científic que va estudiar el creixement demogràfic i la va plantejar el 1845.

Per a simplificar les coses, escriurem la fórmula així:

$$N' = lN(1 - N),$$

on N és la població vella (de l'any anterior), N' és la població nova (de l'any següent) i l és una constant que anomenem de fertilitat, que pot canviar amb les condicions ambientals i climàtiques, alimentació disponible, depredadors... Suposem, per treballar amb nombres senzills, que N i N' són nombres entre zero i u, que representen els milions d'individus de l'espècie.

En les preguntes següents has de fer una taula en què, per a cada any, surtin els resultats que aniràs obtenint. Has de fer-ho per un nombre d'anys que et permeti veure que es compleix el resultat que es demana. Ajuda't amb un full de càlcul o una calculadora. Amb les dades de la taula fes una gràfica anàloga a les que apareixen en la pàgina 133 del llibre.

Comprova que si $l < 1$ la població és cada cop més petita i s'extingeix. Fes-ho per als casos $l = 0,5$ i $N = 0,8$, i calcula la població en anys successius.

Si $l = 1,5$ i la població inicial és $0,1$ pots comprovar que tres anys després la població serà de $0,21676$. La població seguirà creixent? Comprova que al cap d'uns anys s'estabilitza al valor $0,3333$. Això passa encara que la mida inicial de la població sigui diferent!

Comprova-ho. Demuestra, en particular, què passa si $N > 0,3333$.

Verifica que si $l = 2,5$ la població s'estabilitza al voltant del valor $0,6$. En el cas $l = 3,2$ pots comprovar que la població s'estabilitza en valors propers a $0,5$ i $0,8$; un any en un valor i l'any següent a l'altre. Si $l = 3,5$ apareixen quatre valors: $0,38$, $0,83$ i dos més que has de descobrir pels teus propis mitjans.

Comprova, finalment, que per a $l = 3,57$ apareix el caos. És a dir, no podem estimar quina mida tindrà la població al cap d'uns anys.

Com diu en Christopher, això va ser estudiat al segle XX per el biòleg Robert May i altres científics. Aquests resultats, i altres de semblants, van ser la base per a l'aparició d'un nou camp de les matemàtiques anomenat *teoria del caos*.